

Бакалінська Ольга Олегівна

к.ю.н., доц. кафедри комерційного права КНТЕУ

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ФОРМА ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРАВАМИ

На сучасному етапі соціально-економічних перетворень в Україні важливим державним завданням є забезпечення незворотності трансформаційних процесів, зокрема за допомогою створення дієвої системи захисту економічної конкуренції. Економічна конкуренція є тим рушійним елементом ринкової економіки, який забезпечує баланс особистих і приватних інтересів суб'єктів ринку, формує підвалини соціальної стабільності у суспільстві.

Передумовами існування надійного захисту від будь-яких проявів недобросовісної конкуренції є створення та підтримання державою надійного та ефективного організаційно-правового механізму попередження, виявлення і припинення відповідних порушень. Правові засади захисту від недобросовісної конкуренції закладені Конституцією України, Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Законом України «Про Антимонопольний комітет України» іншими нормативно-правовими актами. Організаційну складову механізму захисту від недобросовісної конкуренції складає система антимонопольних органів.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 1.06.1996 р. (в редакції 18.12.2008 р.) є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності (далі – Закон про конкуренцію).

Варто відзначити, що уточнення легального визначення поняття «недобросовісна конкуренція» в редакції Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 18.12.2008 року пов'язана переусім з тим, що невизначеність у чинному конкурентному законодавстві терміну «правила» та його багатозначність у лексикографічних джерелах (словниках), призводило до істотного ускладнення кваліфікації порушення. Особливо у

разі кваліфікації певних дій виключно на підставі ст. 1 Закону, крім того внаслідок змін поняття недобросовісної конкуренції приводиться у відповідність до визначення «акта недобросовісної конкуренції», що міститься у статті 10bis Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, яка є міжнародно-правовим стандартом захисту від недобросовісної конкуренції

Положення статті 10bis Паризької конвенції необхідно розглядати як норми прямої дії, що можуть застосовуватись безпосередньо судами України та органами Антимонопольного комітету України. Під час правозастосування зазначених положень органам Комітету необхідно враховувати, що відповідно до статей 20, 21 і 24 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» передбачена цим Законом відповідальність настає лише за «вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція».

Тому, у разі, якщо відповідні дії у конкуренції кваліфікуються як недобросовісна конкуренція на підставі пунктів 1, 2 або 3 частини третьої статті 10bis Паризької конвенції, обов'язковим є посилання також на положення частини першої статті 1 Закону про конкуренцію.

Варто зазначити, що відповідно до статті 10 – ter Паризької конвенції уряди всіх держав, що підписали зазначену Конвенцію, зобов'язані забезпечити адміністративний і судовий захист прав суб'єктів господарювання і громадян від проявів недобросовісної конкуренції. Тобто, якщо підприємець не може отримати належного захисту в межах національної системи захисту від недобросовісної конкуренції він має право звернутися за захистом своїх прав до міжнародно-правових інституцій, як з позовом про визнання факту правопорушення так і з позовом до державних органів, що не забезпечили ефективний захист його прав.

При кваліфікації певної поведінки суб'єктів господарювання як недобросовісної конкуренції варто довести, що суб'єкти господарювання:

- виробляють однакові або схожі товари (роботи, послуги),

- діють на одному ринку або на суміжних ринках,
- між ними існує конкурентна ситуація.
- один з них має певні здобутки (пріоритети (знаки для товарів та послуг, фірмові найменування, товари, роботи, послуги, ділову репутацію)) використання яких надає йому переваги у конкурентній боротьбі завдяки власним зусиллям. Інший суб'єкт господарювання використовує або намагається використати здобутки найбільш успішного суб'єкта господарювання у власних цілях порушуючи, як правило, його виключні права або експлуатуючи його репутацію з метою отримання додаткового незаконного доходу, соціально-економічного зиску. За умови, що така поведінка порушника суперечить правилам здійснення підприємницької діяльності.

Недобросовісна конкуренція за своєю природою - це спотворення (деформація) конкуренції, тобто вживання нечесних (нелояльних) методів конкурентної боротьби одним конкурентом по відношенню до іншого. Захист від недобросовісної конкуренції виражається перш за все в захисті приватних інтересів господарюючих суб'єктів - конкурентів. У даному інституті превалює тенденція захисту приватних інтересів, хоча припинення недобросовісної конкуренції сприятливо позначається на конкурентному правопорядку в цілому і в цьому сенсі позитивно впливає на публічні інтереси. Статті 4 -19 Закону про конкуренцію встановлюють перелік конкретних недобросовісних конкурентних дій, тобто сингулярних або спеціальних деліктів. Даний перелік не вважається вичерпним і надалі за необхідності може бути доповнений законодавцем.

В якості критеріїв протиправності недобросовісної конкуренції особливо виділяється протиріччя дій правопорушників вимогам добропорядності, розумності та справедливості. Тим самим зазначеним морально-етичним категоріям надається правове значення. Чинне законодавство не містить визначення понять доброчесності, сумлінності, справедливості та їх протилежностей (відповідно, несумлінності, нерозумності і т.п.). У

цивільному законодавстві передбачена презумпція добросовісності та розумності учасників майнового обороту. Так, якщо закон ставить захист цивільних прав в залежність від того, чи здійснювалися вони розумно і сумлінно, розумність дій і сумлінність учасників цивільних правовідносин передбачається (п.6 ст.3 ЦК України).

Для припинення недобросовісної конкуренції конструкція зловживання правом використовується в основному, якщо суб'єкт підприємництва здійснює певні конкурентні дії, що суперечать загальним правовим принципам (добросовісності, розумності та справедливості та ін) не передбачені спеціальними нормами чинного законодавства, тобто коли відсутні конкретні заборони цих дій, але існує принципова (загальна) заборона даного типу поведінки в загальних нормах. Тому заборону на вчинення недобросовісних дій, перелічених у ст.1 Закону про конкуренцію слід відносити до зловживання правом.